

A. Engels, L. Van Impe

GRAFVELD UIT DE IJZERTIJD TE KAULILLE (GEM. BOCHOLT)

Bij de rooiing van een perceel dennebos te Kaulille-Dorperheide (Sie A, 3^e afd. nr. 100 t 7) waren enkele grafheuvels bloot komen te liggen en naderhand door geroutineerde plundersaars uit de Noord-Limburgse regio met een grote centraal gegraven kuil gemerkt. Na deze plunderingen namen de heren Th. Dirx, Ere-Gemeentesekretaris van Kaulille, en A. Claassen contact op met de Nationale Dienst voor Opgravingen. Deze laatste is er dan op zijn beurt in geslaagd de eigenaars, *i.c.* het Gemeentebestuur van Bocholt, te motiveren om een B.T.K.-project voor een noodonderzoek voor te stellen. Aangezien het onderzoek zelf in de tang genomen zou worden tussen de plunderingen en de nakende herbeplanting kon het dringende karakter worden verantwoord. Na overleg met het Bestuur van Waters en Bossen (Houtvesterij Bree) werd de herbeplanting uitgesteld. Iedereen die op enigerlei wijze bij de organisatie van het onderzoek betrokken is geweest, mag hier de uitdrukking van onze dank vinden.

Niettegenstaande er in Kaulille enkele gepolijste bijlen uit het Neolithicum gevonden zijn, is de menselijke aanwezigheid er pas goed te omschrijven vanaf de IJzertijd. Uit de 'Proces Verbaal Zittingen' van de Gemeenteraad van 1849 blijkt dat enkele inwoners van Kaulille in 1846 op 3 plaatsen urnen gevonden hebben. De belangrijkste vindplaats is gelegen op de *Marsenheide* (Sie A - *Hostie*). L. Millen haalde er uit 30 heuveltjes een even groot aantal urnen waarvan er 16 naar de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel werden gestuurd. De andere vindplaatsen zijn gelegen op de *Winterdijkheide* (Sie D - *Broek*) en op de *Dikbroekerheide* (Sie D - *Dikbroek*).

Het huidige onderzoeksterrein bevindt zich aan de zuidrand van een uitgestrekt bebost gebied, niet bevoeid door enige vorm van afwatering. De noordwesthoek van het perceel bestaat uit een hogergelegen zandrug, waarop 8 grote grafheuvels rusten (fig. 7). Deze waren te onderscheiden als welvingen in de hoog opgeschoten bochtige smele.

Tijdens de eerste graafcampagne van 1 augustus tot 30 november 1983 zijn er drie en een halve tumulus volgens de gebruikelijke kwadrantenmethode onderzocht. Tegelijkertijd hebben we tussen de heuvels een reeks proefsleuven opgelegd.

De grafheuvels omgorden als het ware de hogergelegen zandrug. In het centrum zijn ze alle diep omwoeld. Hun diameter varieert van 9,50 tot 14 m. Alle vertonen ze dezelfde opbouw: het heuvellichaam bestaat uit grijsbruin gevlekt zand, dat geleidelijk overvloeit in de B₂-horizont. Bij twee heuvels was in de doorsneden het oud oppervlak vrij goed te merken. Niettegenstaande de

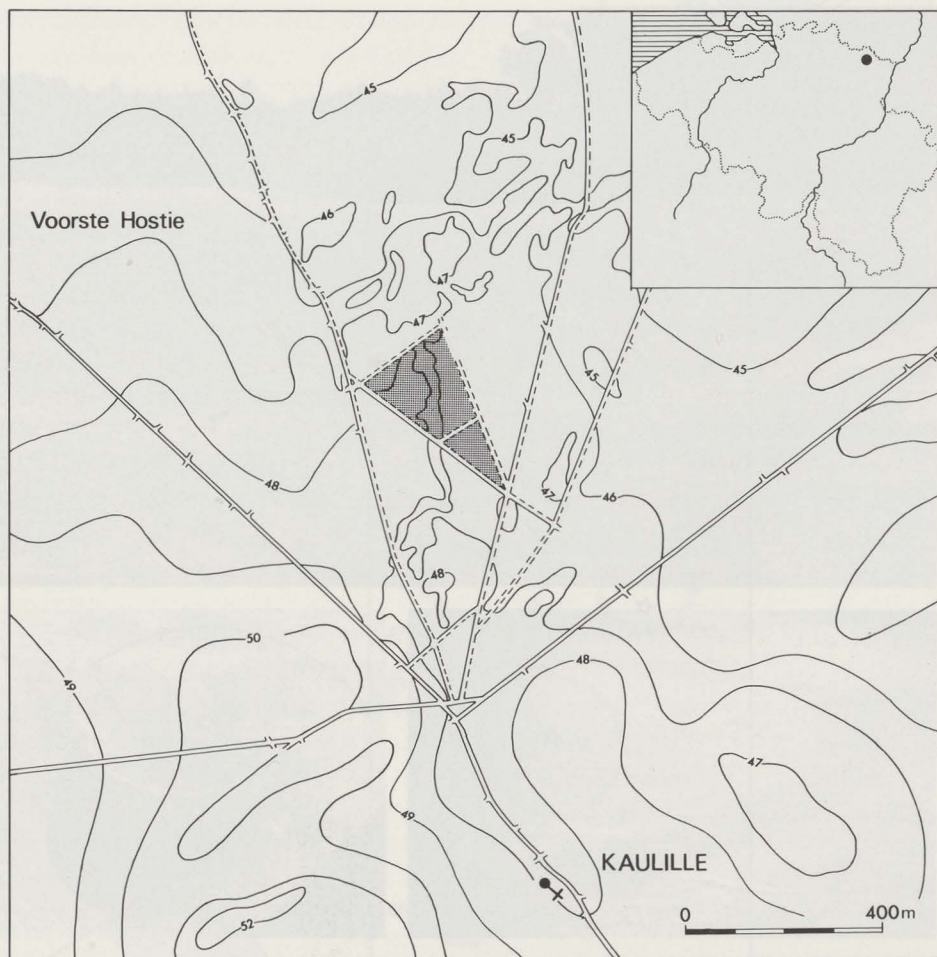


Fig. 7. Situatiekaart.

centrale verstoringen pronkte de centrale bijzetting van heuvel II nog *in situ* (fig. 9). De incineratieresten waren in de urn uitgestrooid, samen met de punt van een bronzen naald. De asurn, van het 'Harpstedt-type', was in een doorheen het oud oppervlak uitgestoken kuiltje bijgezet. Slechts één van de onderzochte tumuli was omgeven door een perifere krans van wijdgestelde palen; de doorsnede van de paalkrans bedraagt 15 m.

Naast het onderzoek van de grote tumuli, bestond de tweede doelstelling van de opgraving in het nauwkeurig onderzoek van de ogenschijnlijk lege zones tussen de tumuli. Het blijkt nu dat tussen de grafheuvels heel wat meer bijzettingen binnen kringgreppels liggen (fig. 8). We vonden reeds 15 graven die aan de aandacht van de plunderslaars zijn ontsnapt; schade is wel veroorzaakt door de normale bosbeheerswerken. De waargenomen kringgreppels hebben een

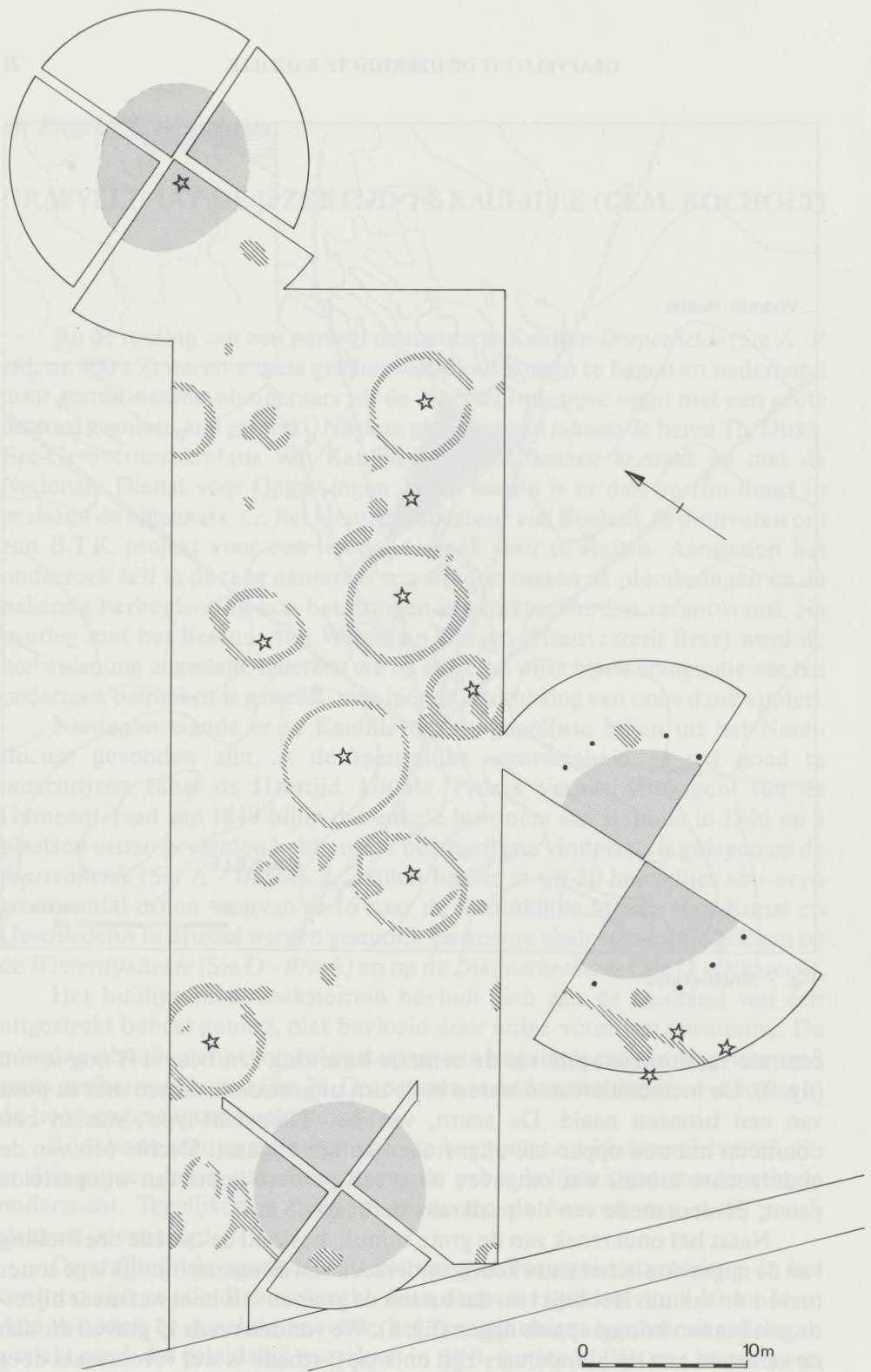


Fig. 8. Uittreksel uit het opgravingsplan.

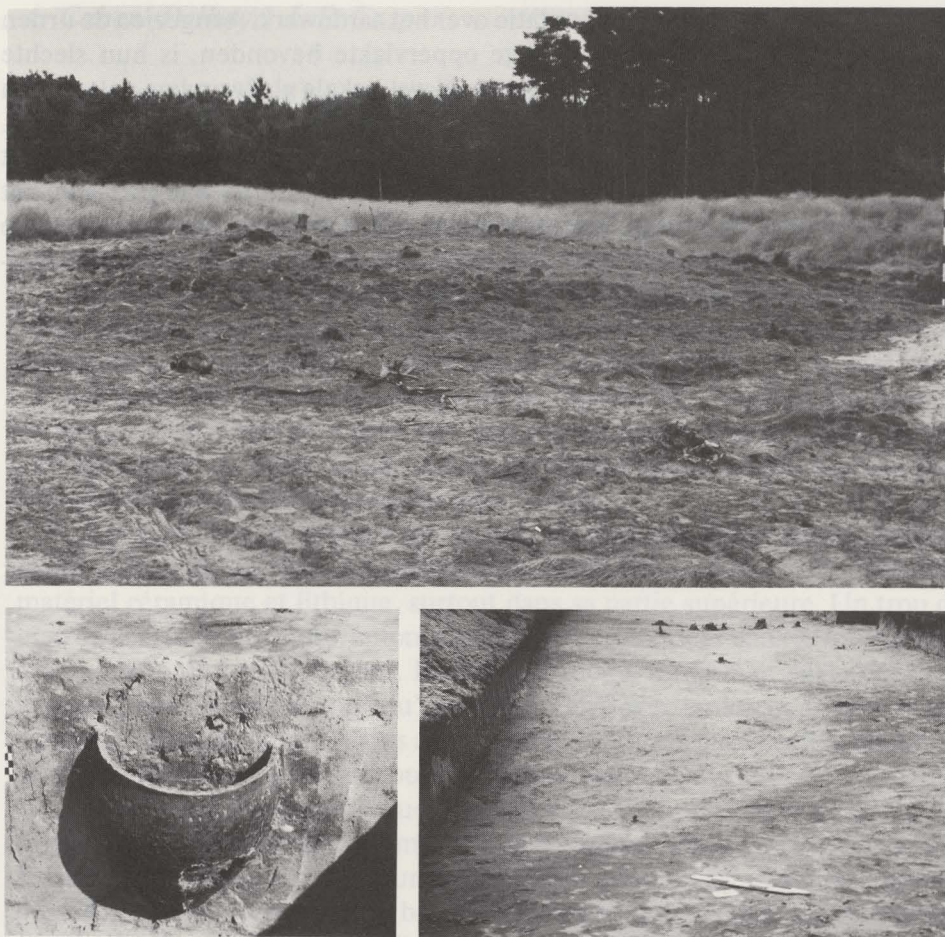


Fig. 9. Zicht op heuvel II (boven) met het ongestoorde graf in het centrum (links onder); rechts onder: een der ringsloten.

doormeter die schommelt tussen 5 en 8 m. en vertonen praktisch alle een oostelijke tot zuidoostelijke opening. Geen enkele van deze 'toegangen' was door palen geflankeerd. Binnen 7 van deze kringgreppels werd een bijzetting teruggevonden. Opvallend was dat de urnen dicht onder de oppervlakte zaten, vrij hoog dus, terwijl de ringsloten zich slechts dieper, onder het niveau van de aftekenden. Het is niet uitgesloten dat de asurnen op het oppervlak waren neergezet en daarna door een kleine en in ieder geval zeer lage heuvel bedekt. Naast de graven binnen een kringgreppel borgen we ook 3 zgn. vlakgraven, de krematieresten in een urn gedeponneerd. Eén van de urnen bevatte een klein bijpotje, een andere 2 bronzen ringen. Tenslotte kunnen we er nog op wijzen dat we ten zuidwesten van de paalkransheuvel een deel van een ovaal grafmonument optekenden, een zgn. 'langbed', aangelegd voor een urngraf.

Rest ons nog een korte annotatie over het aardewerk. Aangezien de urnen zich meestal dicht onder de huidige oppervlakte bevonden, is hun slechte bewaringstoestand niet te verwonderen. Naast enkele gladwandige potten, zijn de meeste van het ruwwandige besmeten type met gegladde schouder en hals. Slechts één van de gladwandige urnen was op de schouder verfraaid met groeven. Voor zover we dit nu al kunnen zien, lijkt een datering van het urnenveld vanaf de Vroege IJzertijd aannemelijk. Er dient echter rekening mee gehouden dat slechts een klein deel werd onderzocht en dat vroegere bezettingsfasen zich in de nabijheid kunnen laten terugvinden.

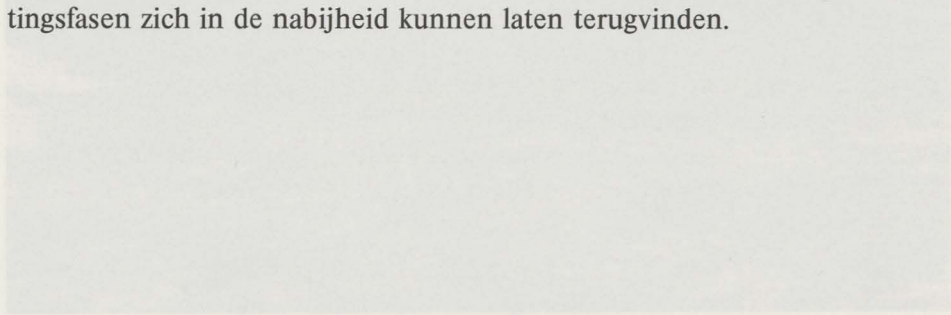


Fig. 3. Afb. van het grafveld te Kaulille (links onder) en het grafveld te Kaulille (rechts onder).

doormet die schouder tussen 2 en 8 m. en vermenen praktisch alle een
 gestolte tot zuiverste oetring. Geen enkele van deze 'voengyen' was
 door palen geflankeerd. Binnen 7 van deze kringgebede werd een bijtelling
 teruggevonden. Opvallend was dat de urnen dicht onder de oppervlakte zaten,
 vrij hoog dus, terwijl de ringstenen zich slechts dieper, onder het niveau van de
 afkanden. Het is niet uitgesloten dat de stenen op het oppervlak waren
 neergelaten en daarna door een kleine en in ieder geval zeer lage buidel bedekt.
 Naast de graven binnen een kringgebede hooren we ook 3 xgn. vorken van de
 kronen in een om tegeven. Een van de urnen bevatte een klein
 dijpotje, een andere 2 bronzen ringen. Tenslotte kunnen we er nog op wijzen
 dat we ten zuidwesten van de kringgebede een deel van een oval graaf-
 monument opkenden, een xgn. lankbed, mogelijk een eenzijdig of 2 zij-